

● ● ● ● ● Ruim 5,3 miljoen hectare landbouwareaal, een afnemende veestapel en een chronisch tekort aan fosfaat: allemaal kenmerken van de landbouw in Hongarije. Het aantal dieren en daarmee ook de hoeveelheid dierlijke mest nemen elk jaar af. Dit in tegenstelling tot Nederland, waar mest een belangrijk beleidsprobleem is en continu gewerkt wordt aan oplossingen voor het mestoverschot. Mestverwerking wordt als belangrijke oplossing gezien. Maar alleen mestverwerking is te beperkt: aandacht voor de afzet is van even groot belang. Bij afzet denken we snel aan de Franse en Duitse markt, maar is er meer?

Kansen op de Hongaarse markt?

Export Nederlandse mestkorrels

De Hongaarse boer is niet te vergelijken met de Nederlandse. Na een lange tijd van communisme en staatsbedrijven, is begin jaren 90 de Hongaarse akkerbouw geprivatiseerd. Dit betekende in praktijk dat de grote staatsbedrijven werden opgedeeld onder de medewerkers en de landbouwgrond in handen kwam van veel, vaak ongeschoolde, werknemers. Momenteel heeft slechts 14,6% van de boeren een agrarische vakopleiding genoten en een historie van kennisoverdracht van vader op zoon kent men in tegenstelling tot West-Europa nauwelijks. Veel mensen verpachten hun grond aan grotere boeren in de omgeving en zijn naar de stad getrokken. Met ook de overheid als belangrijke speler op de grondmarkt, wordt bijna twee derde van het landbouwareaal verpacht. Het is in Hongarije lastig grond in eigendom te krijgen (zie kader).

Het gebrek aan kennis en de heersende pachtcultuur zorgen ervoor dat Hongaarse akkerbouwers relatief weinig aandacht hebben voor de bodemkwaliteit. Het imago van dierlijke mest (stank en restproduct veehouderij) werkt ook niet mee, daarnaast is kunstmest gemakkelijk en goedkoop verkrijgbaar. Toch betekent dit niet dat er geen mogelijkheden zijn voor dierlijke mest in Hongarije.

Bedrijfs grootte

Sinds de omwenteling is de nadruk in de Hongaarse landbouw steeds meer op akkerbouw komen te liggen. Subsidies en hectarebetalingen van de EU, lage kapitaalintensiteit en hoge graanprijzen hebben ertoe bijgedragen dat veel boeren de veehouderijtak beëindigd hebben.

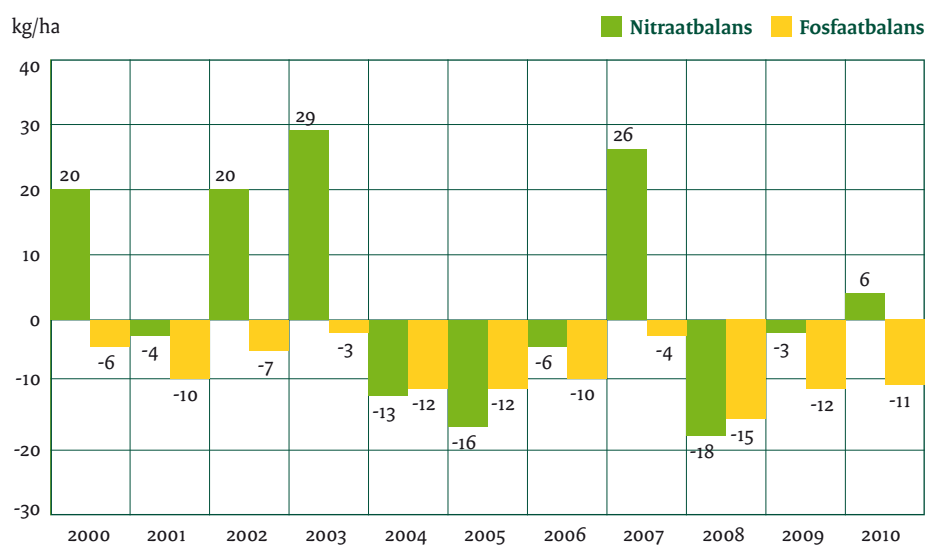
‘Europese meststoffenverordening wordt misschien verruimd’

Hongarije heeft een groot landbouwareaal en veel boeren. Maar, circa 500.000 boeren bewerken slechts 10% van het landbouwareaal. Ruim 30% van het land wordt bewerkt door ongeveer 1250 grote, sterk geprofessionaliseerde agrarische ondernemers. Deze laatste groep is bewuster bezig met grondkwaliteit en heeft meer oog voor de lange termijn. Ze laten hun grond regelmatig testen. Juist deze ondernemers zien de voordelen van dierlijke mest. Die is echter niet altijd voorhanden, waardoor men afhankelijk is van kunstmest of geïmporteerde kippenmest uit bijvoorbeeld Italië.

Nitraat- en fosfaatbalans in Hongarije, 2000-2010.

Bron: Environmental report, 2011; Hungarian Central Statistical Office, 2012.

Mineralentekorten

De omvang van de veehouderijstapel is de afgelopen jaren behoorlijk afgenomen. Deze trend is, ondanks initiatieven van de Hongaarse overheid, nog niet veranderd. Zo daalde het aantal varkens van 4,8 miljoen in 2000 tot onder de 3 miljoen. Niet verwonderlijk dus dat Hongarije een chronisch tekort kent aan fosfaat en mineralen (zie figuur 1).

Een fosfaattekort is in Nederland nauwelijks voor te stellen, maar in Hongarije leidt het tot grote afhankelijkheid van kunstmest (zo'n 150 kg per hectare NPK-bemesting; NPK is stikstof,

fosfor en kalium, red.). Dit noodzaakt veel akkerbouwers ertoe ook plantresten en stro niet af te voeren, maar onder te werken om zo het mineralen tekort te beperken. Behalve voor mineralen zorgen de plantenresten ook voor organische stof in de grond. Dit resulteert in een verbetering van de humuslaag, wat erg belangrijk is voor het vasthouden van de nutriënten en vanwege de vochtregulerende werking. In droge zomers is dat geen overbodige luxe.

Een dergelijk tekort aan fosfaat en andere mineralen, dat moet toch kansen bieden voor het Nederlandse mestprobleem? Toch liggen hier nog wel twee grote uitdagingen: transport en Hongaarse wetgeving.

Transport

Berekeningen laten zien dat transportkosten een bottleneck vormen in concurrentie met kunstmest. Grotere akkerbouwers zien de meerwaarde van dierlijke mest in relatie tot bodemkwaliteit en gewasopbrengst, maar de kosten mogen niet te hoog worden. Transport per vrachtwagen lijkt doorgaans te duur, transport via het water of spoor kunnen mogelijk alternatieven bieden. Maar ook hier kleven nadelen aan, zo was in juni de Donau en de naastgelegen rails lange tijd niet bevaarbaar als gevolg van overstromingen. Anderzijds beschikken veel grote akkerbouwers vaak over voldoende opslagruimte, wat flexibiliteit oplevert. Retourvrachten kunnen zorgen voor een afname van de transportkosten en zo het

prijverschil tussen kunstmest en gedroogde dierlijke mest verkleinen.

Importregelgeving

Ook in Hongarije gelden Europese gebruiksregels ten aanzien van de aanwending van N, P en K. Net als in Nederland mag niet meer dan 170 kg N/hectare worden gegeven. Daarnaast heeft Hongarije strikte importregelgeving. Er mogen alleen producten geïmporteerd worden die een positief effect hebben op de bodem en de planten. Voor een importvergunning van meststoffen moet men met onderzoek kunnen aantonen dat het product geen risico bevat voor de omgeving, dieren en mensen. Verder zijn er verschillende eisen ten aanzien van etikettering en de maximaal toegestane hoeveelheden zware metalen zoals zink, lood en koper. Vooral de laatste vormt een belemmering voor gedroogde varkensmest. In dit kader is het interessant de wijzigingen van de Europese meststoffenverordening te volgen. De Europese Commissie is voornemens dierlijke mest op te nemen in de verordening, deze geldt nu alleen nog voor anorganische mest. Een van de voorstellen is geen maximum te stellen aan de contaminanten via micronutriënten. Dit betekent dat er geen maximum meer wordt gesteld aan de hoeveelheid koper in varkensmest. Het zou daarmee een positieve impuls kunnen geven aan het exporteren van gedroogde varkensmest naar Hongarije.

Lieke Boekhorst, Landbouwafdeling Boedapest

Wijziging wet Hongaarse verwerving landbouwgrond

Hongarije heeft bij de toetreding tot de Europese Unie bedongen dat buitenlanders tot 1 mei 2014 geen landbouwgrond in eigendom kunnen verwerven. Onlangs heeft de Hongaarse regering kaderwetgeving aangenomen die massale uitverkoop van landbouwgrond aan buitenlanders na 1 mei 2014 moet voorkomen. Zo worden er diverse voorwaarden gesteld aan kopers (voorrangsrechten, beschikking over landbouwopleiding enzovoort). Deze voorwaarden worden getoetst door lokale grondcommissies. In het najaar volgen nog twee wetten waarbij een aantal zaken verder zal worden ingevuld.